

اظهار نظر کارشناسی درباره:
«طرح اصلاح ماده (۴) قانون الحاق برخی مواد به قانون
تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)»

مشخصات طرح

دوره یازدهم - سال دوم

شماره ثبت:

۴۹۶

شماره چاپ:

تاریخ چاپ:

معاونت پژوهش‌های

اقتصادی

دفتر: مطالعات بخش

عمومی

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۳۰۱۷۹۱۸

تاریخ انتشار:

۱۴۰۰/۹/۲۹

مقدمه

طرح اصلاح ماده (۴) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)^۱، به بخشی از مشکلات ناشی از روال واریز سود سهام و مالیات شرکت‌های دولتی پرداخته است. متن این طرح به شرح ذیل است: «ماده واحده - جمله زیر به انتهای ماده (۴) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) اضافه می‌شود: در صورت زیانده شدن عملکرد مالی شرکت‌های مذکور، پرداخت‌های انجام شده بابت مالیات و سود سهام به صورت علی‌الحساب، به حساب بدهی دولت منظور و با طلب آتی دولت از هر محل آنها قابل پرداخت خواهد بود». علت ارائه طرح مذکور که در مقدمه توجیهی آن مورد توجه قرار گرفته است، مشکلات شرکت‌های گاز استانی در فرایند تهاتر بدهی با طلب آنها از دولت است که در ادامه مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

روند اخذ مالیات و سود سهام علی‌الحساب شرکت‌های دولتی

مشکلات ایجاد شده برای شرکت‌های گاز استانی (یا سایر شرکت‌های دولتی) در تهاتر بدهی آنها با دولت، به اشکال‌های اساسی روند موجود در خصوص اخذ مالیات و سود سهام علی‌الحساب شرکت‌های دولتی به صورت یک‌دوازدهم برمی‌گردد که در ادامه به تشریح آن پرداخته شده است:

بر اساس ماده (۴) قانون الحاق (۲)، کلیه شرکت‌های دولتی موضوع ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری و بانک‌ها که در بودجه کل کشور برای آنها سود ویژه پیش‌بینی می‌شود، موظف شده‌اند مالیات علی‌الحساب و سود سهام علی‌الحساب بودجه مصوب را به صورت یک‌دوازدهم در هر ماه واریز کنند^۲ و در صورت عدم واریز مالیات و سود سهام به صورت علی‌الحساب و یک‌دوازدهم، خزانه‌داری کل کشور می‌تواند مبالغ مذکور را از موجودی حساب شرکت‌ها نزد خزانه‌داری کل کشور برداشت کرده و به حساب درآمدهای عمومی کشور واریز نماید. از طرفی در ماده (۲) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت اجازه اصلاح بودجه (یا اصلاحیه احتمالی) شرکت‌های دولتی مشروط بر آنکه موجب کاهش مالیات، سود سهام و بازپرداخت وام‌های داخلی و خارجی نگردد، به مجمع عمومی یا

۱. در این گزارش به اختصار قانون «الحاق ۲» نامیده می‌شود.

۲. شایان ذکر است در صورت عدم پرداخت مالیات و سود سهام علی‌الحساب به صورت یک‌دوازدهم، به ترتیب تحت عنوان مالیات عملکرد (معوقه) شرکت‌های دولتی در ردیف ۱۱۰۱۰۲ و سود سهام معوقه (عملکرد) شرکت‌های دولتی در ردیف ۱۲۰۱۰۵ جدول ۵ لایحه بودجه سنواتی درج می‌شود.

شورای عالی شرکت‌ها داده شده است. بنابراین براساس مواد مذکور، شرکت‌های دولتی اولاً، موظفند مبالغ تعیین شده به‌عنوان مالیات و سود را به‌صورت علی‌الحساب یک‌دوازدهم پرداخت کنند و ثانیاً، امکان تغییر در مبالغ مذکور وجود ندارد.

در خصوص رویه قانونی فوق برای تعیین و پرداخت مالیات و سود سهام شرکت‌های دولتی نکاتی به شرح زیر ارائه می‌شود:

• نحوه دریافت مالیات و سود سهام شرکت‌های دولتی به‌صورت علی‌الحساب و نه براساس صورت‌های مالی حسابرسی شده مصوب مجمع عمومی، اساساً رویه صحیحی نیست. سود یا زیان یک شرکت پس از تحقق درآمد و هزینه‌های شرکت و براساس مجموعه فعالیت‌هایی که انجام می‌دهد، در پایان سال مالی مشخص می‌شود و عملاً امکان پیش‌بینی دقیق درآمدها و هزینه‌های یک شرکت و در نتیجه سود یا زیان آن وجود ندارد و ممکن است شرکتی که در یک سال مالی سودده بوده، در سال مالی بعد زیان‌ده شود و در نتیجه پیش‌بینی سود برای این شرکت، محقق نخواهد شد. از طرفی وصول سود قبل از تحقق آن، توان مالی شرکت را تضعیف می‌کند و شرکت‌های مذکور معمولاً با کمبود منابع مالی مواجه خواهند بود. از این‌رو، به‌نظر می‌رسد ماده (۴) قانون الحاق (۲)، به شکل اساسی نیاز به اصلاح دارد و باید روند قانونی دریافت مالیات و سود سهام از شرکت‌های دولتی اصلاح شود.

• حتی رویه غلط دریافت مالیات و سود علی‌الحساب یک‌دوازدهم در ماده (۴) قانون الحاق ۲، به‌صورت شفاف و کامل نیز تبیین نشده است. همان‌طور که در بالا عنوان شد، احتمال تحقق دقیق مالیات و سود مصوب در شرکت‌های دولتی بسیار پایین بوده و از آنجایی که مبالغ به‌صورت علی‌الحساب یک‌دوازدهم پرداخت شده‌اند، بنابراین پس از پایان سال مالی و تحقق سود و مالیات، شرکت‌های دولتی در وضعیت بدهکار (بستانکار) به (از) دولت قرار می‌گیرند اما شفافیتی در خصوص تسویه مطالبات شرکت‌های دولتی و دولت از یکدیگر در ماده (۴) مذکور وجود ندارد. در صورتی که سود محقق شده کمتر از میزان مصوب باشد (زمانی که شرکت زیان‌ده شود، درصد تحقق سود صفر خواهد بود)، شرکت‌ها پرداختی‌های خود بابت مالیات و سود سهام علی‌الحساب را در قالب حساب مطالبات خود از دولت منظور می‌کنند. اما همان‌طور که در مقدمه طرح حاضر نیز اشاره شده است، سازوکار قانونی و شفافیتی برای تهاتر مطالبات مذکور که قابل برگشت هستند، وجود ندارد و در صورت درخواست شرکت و تأیید خزانه‌داری کل کشور، می‌تواند به‌عنوان بخشی از مالیات و سود علی‌الحساب سال‌های بعد لحاظ شود.

اظهار نظر کارشناسی در خصوص طرح

با توجه به مطالب عنوان شده در بخش قبل، نکات زیر در خصوص طرح حاضر شایان توجه است:

۱. با توجه به مطالب بخش قبل به‌عنوان اشکال‌های روند موجود در خصوص اخذ مالیات و سود سهام علی‌الحساب شرکت‌های دولتی، به‌نظر می‌رسد ایجاد اصلاحات اساسی در روند مذکور در اولویت است و اصلاحات جزئی ماده (۴) قانون الحاق ۲، نمی‌تواند مشکلات اساسی ایجاد شده در این زمینه را مرتفع کند.

۲. حتی در صورت اصرار برای ادامه روند فعلی (اخذ مالیات و سود سهام شرکت‌های دولتی به‌صورت یک‌دوازدهم)، مشکل عنوان شده در طرح، در سطح یک آیین‌نامه یا دستورالعمل مرتفع شده و نیازی به قانونگذاری در این زمینه نیست. در واقع در ماده (۴) قانون الحاق ۲ تصریح شده که تسویه حساب قطعی دولت بر مبنای صورت‌های مالی حسابرسی شده و مصوب مجمع عمومی انجام خواهد شد، اما سازوکار تسویه (به‌درستی) در قانون ذکر نشده که باید از طریق آیین‌نامه یا دستورالعمل مورد توجه قرار گیرد و نیازی به ارائه طرح یا لایحه نیست.

۳. براساس ماده (۱۲۲) قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه، قانون الحاق ۲ بخشی از قانون مذکور محسوب شده و از آنجایی که براساس ماده (۱۸۱) قانون آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی، اصلاح قانون دائمی و قانون برنامه توسعه در حین بررسی لایحه بودجه سالیانه و اصلاح برنامه توسعه در زمان بررسی دیگر طرح‌ها و لوایح به دوسوم رأی نمایندگان حاضر نیاز دارد، طرح حاضر می‌بایست دوسوم رأی نمایندگان مجلس را کسب کند.

۴. براساس تبصره «۲» ماده (۱) آیین‌نامه اجرایی ماده (۱) قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور، بدهی‌ها و مطالبات دولت که توسط دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط اعلام نشده باشد، با اعلام وزارت امور اقتصادی و دارایی و تأیید سازمان حسابرسی قطعی تلقی می‌شود. بنابراین اگر شرکت زیان‌ده شود و پرداخت‌های علی‌الحساب شرکتی بابت مالیات و سود سهام، به حساب مطالبات آنها از دولت منظور شود، (براساس تبصره مذکور) برای قطعی شدن به اعلام وزارت امور اقتصادی و دارایی و سازمان حسابرسی نیاز دارد که موجب طولانی شدن فرایند اداری و اتلاف وقت و هزینه دولت خواهد بود. بنابراین پیشنهاد می‌شود در صورت زیان‌ده شدن شرکت، پرداخت‌های علی‌الحساب بابت مالیات و سود سهام، به‌عنوان اضافه پرداختی محسوب شود.

۵. در متن طرح عبارت «طلب آتی دولت از هر محل» تصریح شده است. این نکته شایان ذکر است که اگر قرار باشد اضافه پرداختی‌های علی‌الحساب بابت مالیات و سود سهام، با مطالبات آتی دولت تنها از همان محل (مالیات و سود سهام سال‌های بعد) قابلیت تسویه داشته باشد، طرح حاضر تنها مشکلات شرکت‌هایی را مرتفع خواهد کرد که در سال‌های مالی آتی برای آنها مالیات و سود علی‌الحساب در نظر گرفته شود. در صورتی که بودجه شرکت سر به سر یا زیان‌ده بسته شود (که در این حالت موظف به پرداخت مالیات و سود علی‌الحساب به دولت نیست)، امکان تهاتر بدهی با دولت برای شرکت‌های مذکور وجود ندارد. لذا عبارت «از هر محل»، امکان تهاتر را به شکل وسیع‌تری فراهم می‌کند.

جمع‌بندی و ارائه پیشنهاد

براساس موارد عنوان شده، می‌توان گفت که راهکار اصولی برای حل مشکلات موجود در حوزه واریز سود سهام و مالیات شرکت‌های دولتی، اصلاح کلی ماده (۴) قانون الحاق ۲ و در واقع اصلاح روند اخذ مالیات و سود سهام به‌صورت علی‌الحساب بوده و اعمال اصلاحات جزئی در متن ماده مذکور رافع مشکلات نخواهد بود.

پیشنهادی که در اولویت بعدی قرار می‌گیرد آن است که در صورت اصرار دولت و مجلس بر ادامه روند فعلی و اخذ مالیات و سود سهام به‌صورت علی‌الحساب، مشکلات ایجاد شده برای تهاتر بدهی‌ها در سطح یک آیین‌نامه و دستورالعمل رفع شود. لذا تصویب این طرح به این شکل در قالب قانون ضروری نبوده و پیشنهاد نمی‌شود.

در نهایت و در صورت اصرار نمایندگان محترم مجلس برای پیگیری طرح مذکور، پیشنهاد می‌شود متن طرح به‌صورت ذیل اصلاح شود:

«در صورت زیان‌ده شدن عملکرد مالی شرکت‌های مذکور، پرداخت‌های انجام شده بابت مالیات و سود سهام به‌صورت علی‌الحساب،

به‌عنوان اضافه پرداختی محسوب شده و با مطالبات آتی دولت از هر محل قابل تسویه خواهد بود.»